

3.
СТРАНА

Економска сарадња не може да чека

Театар: Љиљана Благојевић

12.
СТРАНА

ДРАГОМИР ДУЈМОВ

Кад на небу зацари уштап

8.
СТРАНА

Ново књижевно издање

Сумирање учинка СКЦ-а „Коло“

5.
СТРАНА

Истина се најчешће крије негде између две крајности

Протекла година је само потврдила древну истину да су умереност и одмереност, такт, осећај за тренутак и праву меру, најважније ствари у животу појединаца, држава и народа. У тренуцима кризе и искушења – било да је реч о епидемији било о светској економској кризи – напрасно бледе глобалистичке и хуманистичке флоскуле, него свако гледа да најпре спасава себе, своје ближње и своју земљу.

Аутор чланка

глобалном, тако и локалном плану. И неке од тих промена трајаће по свој прилици дуже од саме епидемије, која ће, за надати се, било захваљујући вакцини, или можда пре захваљујући природном „колективном прокужавању“ полако постајати прошлост.

Здравствени системи су крхки, чак и у развијеним западним земљама. Ко нема или не контролише сопствене стратешке ресурсе – од енергената до лекова и медицинске опреме – није суверен. (А шта то

немање суверености у пракси значи, види се и открива управо у оваквим ситуацијама.) Социјализам има својих већ заборављених или потиснутих предности. Закони слободног тржишта не функционишу у ванредним околностима. У тренуцима кризе и искушења – било да је реч о епидемији било о светској економској кризи – напрасно бледе глобалистичке и хуманистичке флоскуле, него свако гледа да најпре спасава себе, своје ближње и своју земљу.

Ово је само део непосредних поука или старих лекција, на чије важење и актуелност нас је ова здравствена криза поново подсетила. Неће, наравно, Америка и Енглеска сада постати „земље пролетерске“ као што је то певала и прогнозирила популарна комунистичка песмица са половине двадесетог века. Али, исто тако, очито је да милијарде долара и евра уложених у очување статуса кво и бесомучну пропаганду глобалне моћи све теже прикривају „проблеме у рају“, односно озбиљно шкрипање у самим темељима система глобалног корпоративног капитализма.

А „ђе смо ту ми?“ По обичају, на маргини и периферији. Али, с друге стране, бар када је реч о негативним аспектима, и у самом средишту кризе, с обзиром на то да се лоше стране система на његовим периферним рубовима увек боље, то јест, јасније виде и болније осећају.

Дешава се то већ дуже време, али је у прохујалој години додатно еска-

лирало. Српска друштвена и политичка стварност је буквално расцепљена на два света и две паралелне реалности. И то не само у политичком смислу. Тај расцеп иде по дубини и задире дословно у све сфере друштвеног и личног живота, одређује поглед на ствари, чак и осећај личног задовољства и среће. С једне стране, види се само свеопште црнило, мрак и катастрофа („нигде није као код нас“, „најгори смо на свету“). А са друге, пак, имамо неумерено хвалисање, непрекидну пропаганду и бесконанан низ „историјских победа“, над вирусом, над економском кризом, над опозицијом – и над здравим разумом.

Стари су дефинитивно били у праву. Истина се заиста најчешће крије „негде између крајности“. А скоро никад у екстрему, ма колико ти екстрем – и екстремизми – повремено деловали атрактивно и привлачно у односу на сивило „обичности“, просека и здравог разума.

Испитивање граница, екстремизам и радикализам можда имају смисла у неким уметничким правцима и експериментима. Али у политици и животу увек производе много више проблема него што их решавају. И волео бих да – где год вам било срце и каква год била непосредна политичка уверења – ова претходна реченица остане као нека врста новогодишње и божићне (о)поруке.

Ђорђе Вукадиновић,
политички аналитичар и уредник
НСПМ-а

Незадовољство због иступа председника САНУ

Захтеви за смену Костића због „антиуставних иступа“

Испред Српске академије наука и уметности протеклог викенда је одржан протест против, који је како је наведено у позиву за његово одржавање, „антиуставних иступања“ председника САНУ Владимира Костића о Косову и Метохији и упућен апел академицима да се покрену иницијативе за његову смену.

Протестном скупу присуствовало је око хиљаду грађана, а њима су се обратили независни народни посланик и бивши члан СПАС-а Владан Глишић, директор Института за европске студије Миша Ђурковић и студент Правног факултета Немања Вучковић и који су и организовали овај протест.

Костићу је замерено, јер је недавно, гостујући у телевизијској емисији „Њузмакс адрије“, у којој га је водитељка подсетила на његову изјаву из 2015. – да КиМ нису ни „де факто“ ни „де јуре“ у саставу Србије и да би то неко требало да саопшти народу, казао да „нико у овом народу, па чак ни црква, нема тапију над истином када су Косово и Метохија

у питању“ те да „статус кво (за КиМ) не постоји“.

Глишић је казао да Костић по вокацији не може да не зна шта је „де факто“ и „де јуре“, па је упитао по ком поретку Косово „де јуре“ није део Србије. „Изјаве Костића су интелектуално непристојне и неодговорне“, рекао је он.

На скупу су виђени и Милица Ђурђевић Стаменковски из „Заветника“ и лидер Покрета „Ослобођење“ Млађан Ђорђевић.

Да подсетимо, председник Српске академије наука и уметности већ дуже време заступа став да је „у овом тренутку једина политичка мудрост на који начин, са елементима достојанства, напустити Косово, јер

оно ни де факто ни де јуре није у рукама Србије“. „То неко овом народу мора да каже“, рекао је Костић крајем прошле године Радио Београду.

„Уколико један министар, премијер или представник мора да тражи дозволу да уђе на ту територију, то врло јасно говори да немамо више ни људске, ни економске, ни било какве друге капацитете да тамо наметнемо сопствену вољу. Можемо једни друге да лажемо гледајући се у очи, али алтернатива је врло јасна“, каже Костић.

Он сматра да је савез с Русијом „вештачка алтернатива“ и пита да ли је „неко консултовао Русију да ли уопште жели Србију“. „Србија каква год ударац да прими, мора да настави да шири своје демократске капацитете и просторе слободе, иначе неће опстати...“, сматра Костић.

Историјска реалност, по њему је, да су и много већи народи губили своје основе и да нико не сме да заборави Косово. ■

Владимир Костић

Била̀терални саста̀нак у Београду

САРАДЊА

Разговори о унапређењу српско-мађарске сарадње у области рударства и енергетике

„Нема ниједног разлога да не буде више мађарских компанија које послују у Србији, посебно имајући у виду да никада нисмо имали овако добре односе. За Србију су веома корисни искуство и размена знања са Мађарском, посебно када је реч о коришћењу и развијању обновљивих извора енергије”, истакла је српска министарка рударства и енергетике Зорана Михајловић у разговору са мађарским амбасадором у Србији, Атилом Пинтером.

Договори у Министарству рударства и енергетике

Потпредседница Владе Србије и министарка рударства и енергетике Зорана Михајловић, састала се прошле недеље са амбасадором Мађарске у Србији Атилом Пинтером и са њим разговарала о сарадњи две државе у рударском и енергетском сектору.

– Много је потенцијала за сарадњу у секторима енергетике и рударства, који је, нажалост, дуго спавао. Нема ниједног разлога да не буде више мађарских компанија које послују у Ср-

бији, посебно имајући у виду да никада нисмо имали овако добре односе, захваљујући председницима Александру Вучићу и Виктору Орбану. Министарство припрема измену неколико важних закона, план нам је да наставимо и даљи развој гасног сектора, да диверсификујемо снабдеваче, радимо на увођењу процедура које ће послова-

ње учинити бољим и привући нове инвестиције – рекла је Михајловићева.

Она је додала да су за Србију веома корисни искуство и размена знања са Мађарском, посебно када је реч о коришћењу и развијању обновљивих извора енергије, нарочито геотермалних вода и соларне енергије и захвалила на одличној сарадњи коју су имали док је водила Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре.

Амбасадор Атила Пинтер честитао је потпредседници Михајловић постављење на нову дужност и истакао да је нових могућности за сарадњу доста.

– Спремни смо да наставимо сарадњу, овај сектор има много могућности и потенцијала. Мађарске фирме су заинтересоване да улажу и послују у Србији и више њих је већ добило подршку мађарске владе. Односи Ср-

бије и Мађарске су све бољи и прошле године смо, упркос пандемији, остварили бољу билатералну размену него 2019. године – истакао је амбасадор Пинтер.

Саговорници су се сагласили да је брза пруга Београд-Будимпешта један од најважнијих пројеката две државе, те да нема разлога да се сарадња не унапређује и у другим областима.

Д. А.

Привредна сарадња

Мађарска трећи спољнотрговински партнер Србије у оквиру Европске уније

На састанку у Влади Србије, на којем је министарка привреде Анђелка Атанасковић разговарала са Атилом Пинтером, амбасадором Мађарске у Србији, теме су биле економског карактера. Спољнотрговинска размена у години за нама износила је 1,7 милијарди евра, а међу главним заједничким пројектима издвојен је завршетак модернизације железничке пруге Београд-Будимпешта, речено је на састанку.

Како је овом приликом закључено, робна размена између Србије и Мађарске бележи континуирани раст, баш као и мађарске инвестиције у српску привреду. Спољнотрговинска размена у години за нама износила је 1,7 милијарди евра, а међу главним заједничким пројектима издвојен је завршетак модерни-

зације железничке пруге Београд-Будимпешта, који ће по речима министарке Атанасковић још више учврстити пријатељске везе и приближити грађане две суседне државе.

Овом приликом наглашено је да је Мађарска Србији важан трговински партнер, који се налази на трећем месту међу партнерима из Европске

уније, одмах иза Немачке и Аустрије. Амбасадор Пинтер је истакао задовољство због резултата које мађарске компаније остварују у нашој матичној земљи, додавши да је мађарска влада за текућу годину издвојила 25

милиона евра као подршку за девет мађарских компанија за инвестирање у пројекте на читавој територији Србије, док би укупна вредност инвестиција била око 75 милиона евра.

Овом приликом било је речи и о једанаестом заседању Заједничке комисије за економску сарадњу, чији је копредседник са српске стране министарка Атанасковић, а са мађарске министар спољних послова и трговине Петер Сијарто, које је планирано да се одржи у Београду у првој половини ове године.

Д. А.

Састанак у Влади Србије

ВЕСТИ

Сасџанак у Мохачу

Градоначелник посетио српску заједницу

Габор Павковић

Године 2026. навршиће се 500 година од чувене Мохачке битке, у којој су се сукобиле угарска и турска војка. Османлије су тада однеле победу, а пораз Мађара означио је крај краљевине Угарске. Иако до 2026. године, када се предвиђа серија приредаба и централно обележавање 500. годишњице Мохачке битке, има још пет година, локална Самоуправа града, предвођена градоначелником Габором Павковићем, већ је отпочела припреме за достојно обележавање ове годишњице, из које не жели да изостави народности.

Градоначелник Павковић, који је на ову дужност изабран 27. септембра 2020. године, у друштву Норберта Бугарског, руководиоца Економског и финансијског одељења локалне само-

управе града, који већ годинама свесрдно потпомаже рад српске заједнице у граду на обали Дунава, недавно је посетио центар мохачких Срба, у Улици Коршош, где се налазе месни српски православни храм и Српски клуб.

Имајући у виду да руководство Мохача посебан нагласак жели да стави на прославу 500. годишњице Мохачке битке, у склопу које намерава да реализује и бројне инвестиције, градоначелник је на лицу места водио разговоре са Зорицом Степанов, потпредседницом месне Српске самоуправе и руководиоцем Српске читаонице. Први човек града Мохача је најпре обишао српски православни храм и Српски клуб, који се обнавља, а затим и зграду парохијског дома, која се на-

лази у суседству цркве и центра окупљања месних Срба. Потом је пажљиво послушао предлоге и сугестије Зорице Степанов, која је била домаћин ове посете.

На крају пријатељског сусрета, градоначелник Павковић је нагласио да поводом јубилеја град свакако жели да приреди серију приредаба и свечано обележавања 500. годишњице Мохачке битке. Није случајно да су руководиоци насеља већ отпочели припреме. Наиме, у плану је да до 2026. године обнове бројне споменике културе и верске објекте, међу које убрајају и месни српски православни храм. Такође, желе да ураде и додатне реконструкционе радове, који би обухватили Српски клуб и зграду парохијског дома.

П. М.

СУСРЕТИ

Музичко-фолклорно вече у Будаершу

Српска самоуправа у Будаершу организовала је традиционалну манифестацију „Вече српске музике“. Ова самоуправа сваке године у ово време у госте зове интерпретаторку етно музике Бранку Башић, инструменталисту на хармоници Слободана Вертећића и КУД „Табан“, па је тако било и овог јануара.

Разлика између овогодишњег и претходних дружења, био је изостанак живог сусрета са публиком, због пандемије корона вируса, па је концерт је преносен преко интернета. У сали позоришта „Латинович“, у Дому културе „Јокаи Мор“, 15. јануара ове године, део свог репертоара представ-

вили су извођачка група и подмладак будимпештанског КУД-а „Табан“, а Бранка Башић је уз пратњу Слободана Вертећића отпевала десетак песама из свог богатог репертоара.

На крају програма, Марина Александрић Ремели, председница Српске самоуправе Будаерша и њена заменица Катарина Павловић Бачи, поделиле су учесницима програма пригодне поклоне. Игранка је овога пута изостала, уз наду да ће следећи концерт бити одржан присуству љубитеља балканског мелоса, којих, како су показала ранија дружења, у Будаершу није мало.

К. П.

КОНКУРС ЗА РАДНО МЕСТО БЛАГАЈНИКА

Канцеларија ССМ (Ул. Микше Фалка бр 3, 1055 Будимпешта) расписује конкурс за пријем у радни однос једне особе у пуном радном времену.

- Опис позиције: благајник - статус јавног (државног) службеника
- Опис посла: припрема налога за плаћање и обављање трансакција, вођење благајне, вођење аналитичких евиденција, фактурисање итд.
- Исплата личног дохотка и премија врши се према Закону о државним службеницима број СХСХ из 2011. године.
- Знање српског језика није услов, али представља предност.
- Пријаве за посао кандидати могу слати на следеће адресе електронске поште: ssm@t-online.hu ; szoo.intezmenyei@gmail.com

Дочек српске Нове године „на даљину“

Како је ове зиме изостало одржавање новогодишњих прослава и балова, било је оних који су своју публику забављали преко интернета.

Десетак чланова КУД-а „Табан“ и инструменталиста на хармоници Крунослав Кићо Агатић, у Српском позоришту у Мађарској, 14. јануара у 19 часова, извели су једночасовни забавни програм уз разговор, игру и музику. Било је шала, интересантних прича, а на крају је одјекнула срдачна новогодишња честитка.

На фејсбук страници „Фоно“, у 20 часова, интерпретаторка етно музике Бранка Башић, уз пратњу „Супер групе“, истог дана је наступила са својим новогодишњим програмом. Песме и игре Србије, Македоније и БиХ су се низале једна за другом. Одлично одабран музички програм, уз већ добро познате и изузетне извођаче, учинили су да се на кратко заборави чињеница да смо били принуђени да се веселимо код својих кућа.

Уз Бранку, њен изузетан глас, појаву и одличну атмосферу то није било тешко. Програм је завршен циганском песмом „Чаје шукарије“ и новогодишњом здравицом.

Исто вече, од 21 часова, онлине дочек Српске нове године гледаоцима су поклонили чланови ансамбла „Коло“ из Тукуље и „Село“ из Ловре. Своје нумере су изводили наизменично, а било је и заједничких. Золтан Сабо, члан оркестра „Коло“, обогатио је програм занимљивим причама о српским обичајима. Између осталог, споменуо је Саву Текелију и традиционални маскенбал, који се у његово време сваке године одржавао од јануара до марта. О томе је чак писао и Јаков Игњатовић. Главни организатор концерта био је Ласло Халас, управник Дома културе у Тукуљи са циљем да се не прекине традиција прославе српске Нове године.

К. П.

Иштван Шереш Пипу, директор СКЦ-а „Коло“ (1)

ИНТЕРВЈУ

Настављамо презентовање широког спектра културних садржаја

Недавно је приведен крају пројекат *Colourful Cooperation* (Колоритна сарадња) *Interreg IPA* програма прекограничне сарадње Мађарска-Србија, вредан 3,8 милиона евра, који је обухватио и изградњу Српског културног центра у Морахалому и Мађарског културног центра на Палићу, као и организацију и реализацију по 60 културних програма на обе стране границе. Како ће се у предстојећем периоду одвијати рад СКЦ-а у Морахалому, упитали смо првог човека те установе.

Захваљујући Европској унији, бањски градић надомак Сегедина, Морахалом, добио је импозантно здање, вредно 1,4 милиона евра, а Српски културни центар „Коло“, који је прорадио у марту прошле године, осим што представља нову културну спону између Србије и Мађарске, као и међу различитим нацијама, за кратко време постао је и место економских, привредних и дипломатских сусрета у мађарско-српском пограничном региону.

У Центру „Коло“ организовани су разни сусрети, одржане различите културне манифестације, о којима смо редовно извештавали наше чи-

таоце. „Колоритна сарадња“, која је трајала готово три године, иако је „на папиру“ приведена крају, ипак, и даље траје. Иако, због пандемије сада нема програма, нема сумње да ће се, чим епидемиолошке прилике дозволе, наставити са промовисањем уметника и културних програма, са посебним нагласком на представљање вредности и богатства српске и мађарске културе. Неће бити застоја у промовисању најразличитијих трендова у култури Србије и Мађарске, а то потврђују и речи Иштвана Шереша Пипуа, директора Српског културног центра „Коло“ у Морахалому.

ЗАХВАЛНОСТ ПАРТНЕРИМА

„Желим да искористим прилику и да се захвалим Епархији будимској, која је од самих почетака показала добру вољу и подржала наше напоре око изградње капеле Живоносни источник. Речи захвалности желим да упутим и протонамеснику Светомури Миличићу, пароху дешчанском, као и протонамеснику Далибору Миленковићу, пароху сегединском, што су својим преданим свештеничким, пастирским радом унапредили верски живот у Морахалому. За нас ово није само морално, него и принципијелно питање. Мишљења смо да једно друштво функционише добро ако је отворено за све конфесије и верске заједнице. А, у Морахалому, Српски културни центар „Коло“, са својом капелом, представља једну такву тачку, где свако може да нађе духовно смирење“, истиче наш саговорник.

РЕАЛИЗОВАЛИ 68 ПРОГРАМА

„Пошто су границе биле затворене, или су биле мање проходне, нисмо били у могућности да учеснике доводимо из Србије. Са друге стране, нисмо смели да ризикујемо и настојали смо да организујемо манифестације које су биле у складу са мерама заштите здравља. На крају, уз учешће 400 уметника, успели смо да приредимо и реализујемо укупно 68 приредаба, које је посетило близу 9000 посетилаца. А, занимљиво је да Морахалом, као градић, има око 7000 становника“, каже директор СКЦ-а „Коло“.

Господине Шереш, како оцењујете прошле конкурсни период, који је реализован у склопу пројекта Colourful Cooperation (Колоритна сарадња) Interreg IPA програма прекограничне сарадње Мађарска-Србија?

– Ако укупно морам сумирати цео пројекат, онда могу да изразим велико задовољство. Наиме, што се тиче изградње објекта, предвиђени рокови су са минималним кашњењем испоштовани. Зграда Српског културног центра „Коло“ је у марту 2019. отворила своја врата и тада смо се, у склопу пројекта, прихватили да ћемо организовати и реализовати 60 програма. Међу тим програмима било је разноврсних програмских понуда, са разним профилима и жанровима. Било је историјских, литерарних и вечери верског карактера; прославили смо бројне црквене празнике, одржане су позоришне представе, дечје манифестације. Могу слободно рећи да смо имали широк спектар програма, уз напомену да смо, како са једне, тако и друге стране границе наглашавали нашу мисију, према којој ми представљамо мост између универзалне европске и балканске културе.

Наравно, увек смо истицали да конципирајући и састављајући своје програме никада нисмо желели да парирамо и представљамо конкуренцију српској заједници у Мађарској, која има вишевековну озбиљну традицију.

Од почетка смо се водили мишљу да са свима изградимо партнерску сарадњу, са Самоуправом Срба у Мађарској, месним српским самоуправама, српским цивилним организацијама у Поморишју и шире. Могу слободно рећи да смо ми у тој заједници стекли многе пријатеље. Такође, на бројне пријатеље смо наишли и захваљујући разним програмима, које смо организовали. Истакао бих веома дирљиво вече, одржано прошлог децембра, када су наши гости били ру-

ководиоци и штићеници Дома за децу ометену у развоју „Колевка“ из Суботице. Они су у центру, пред препуним гледалиштем, извели такав програм да нико није успео да задржи сузе. Деца су нам пренела велико поштовање и љубав, што се речима тешко може описати. Са друге стране, изложба Бориса Црњака, која је отворена у оквиру наступа Суботичана, представљала је додатни емотивни напон.

У којој мери је епидемија утицала на шок остваривања пројекта: реализација многих програма доведена је у њихово стање?

– То је истина. Нико није предвидео пандемију. И ми смо се нашли у незавидном положају. Већ раније смо потписали уговоре са разним уметницима, потенцијалним извођачима приредаба, и онда је одједном одјекнула вест да се од 16. марта ништа не може одржавати. Ми смо, након тога, са нестрпљењем очекивали могућност поновног отварања „Кола“, што се и догодило средином јула. Од тог момента, па до краја септембра, ми смо приредили велики број програма, како бисмо могли заокружити наш пројекат.

Око 30% укупне публике пристигло је из Србије, или се изразило припадницима српске националности, а око 1-2% су то били гости из удаљенијих крајева Европе, Енглеске, Француске и других земаља. Како су нас информисали, они нису случајно стигли у Морахалом, него су зналачки одабрали своју туристичку дестинацију и неке од наших програма. То потврђује и циљ наше установе: ми смо од самих почетка наглашавали да ова институција стоји на три чврста стуба. Са једне стране, заснива се на култури, са друге стране на друштвеним догађајима, а на трећој страни, место су добили духовност и верски живот.

(Наставак у следећем броју)

Разговор водио: Предраг Мандић

КУЛТУРА

Изложба слика Божидара Сребра у Будимпешти

Сликарска визија на граници сна и поезије

Увидом у стваралаштво сликара Божидара Сребра, који је последње деценије свог живота провео у Будимпешти, стиче се утисак да је град Јајце оставио неизбрисив траг у његовом срцу. „Са оне стране реалног, у бескрајним просторствима сна и поезије, налази се уметникова сликарска визија“, рекла је Изабела Борза приликом отварања виртуелне изложбе у галерији Културног и медијског центара „Српски венац“ у Будимпешти.

Катарина Бачи, Изабела Борза и Зорица Јурковић Ембер

Последња манифестација Културног и медијског центара „Српски венац“ у 2020. години, требало је да буде изложба академског сликара из Јајца, у БиХ, Божидара Сребра. Међутим, као и многе друге културне установе, тако је и „Српски венац“ због пандемије вируса корона, планирану изложбу морао да отвори виртуелно, у својим просторијама, преко Фејсбука.

Изложба је почела филмском шетњом по изложбеном простору, да би се приказала атмосфера и замисао поставке, уз препознатљиву мелодију Моцартове „Мале ноћне музике“. Затим је директорка ове установе, др Зорица Јурковић Ембер, поздравила гледаоце и госте, а међу првима Изабелу Борзу, професорку ликовне уметности, која је преко 20 година предавала ликовну уметност у Српској школи „Никола Тесла“ у Будимпешти. Она је поставила ову изложбу и током емисије говорила о сликама и својим утисцима.

Гости уметници: Бранка Башић, вокална солисткиња и Слободан Вертећ, инструменталиста на хармоници,

атмосферу су улепшали извођењем изворних народних песама из БиХ. За технику у новоопремљеном студију били су задужени: Митар Мирко Кркељић и Душан Которчевић.

Емисију је водила Катарина Павловић Бачи, која је пре почетка разгледања изложбе, укратко упознала гледаоце са животним путем уметника. Божидар Сребро нас је напустио 2018. године и подаци о његовом животу и стварању сачувани су у интервјуу, који је Славица Зељковић урадила за Српске недељне новине, на основу података које су изнели уметникови синови, Мирослав и Золтан, који живе у Будимпешти.

Животна прича Божидара Сребра је интересантна и потресна. Рођен је 1937. године, у Јајцу, историјском месту у Босни и Херцеговини. Ликовну академију је похађао у Сарајеву и Београду. У интервјуу, Сребро каже да су та два разнолика и посебна града обележила његов живот. Имао је привилегију да студира и да ради оно што воли. Најлепше успомене из младости носио је из Сарајева. Београд је други град који је обележио њего-

БЕКСТВО ИЗ УНЕСРЕЂЕНОГ ЈАЈЦА

Босну и родни град Јајце, брачни пар Сребро напустио је 1996. године. Одлазак није био једноставан: преживели су све страхоте грађанског рата, оставили породичну кућу и сву имовину, наравно и слике. Избегли су са једим кофером, бежећи из Јајца, где су једва извукли живе главе. Без новца и превозног средства, Србије су се домогли после три месеца, углавном пешачећи — од Јајца преко планине Влашић, до Травника, преко Херцеговине до Сплита; из Сплита до Ријеке и Загреба, одатле у Будимпешту, и тек онда у Војводину. Пола године су били одвојени од синова, који су их чекали у Новом Саду и са којима су били у вези преко радио-аматера, само порукама: „Живи смо, ту смо!“.

При првом сусрету синови су их једна препознали, толико су били мршави.

Божидар Сребро са синовима и унукама

ву младост. Град на две реке, град који је инспирисао уметника и звао га да у њему остане. Међутим, Сребро се ипак вратио у родни град и запослио прво као учитељ, а затим је био професор у гимназији.

Уживао је у раду са омладином, сматрао је да је то један од најлепших позива. Волео је ђаке и пуно је причао са њима. Они су му узвраћали љубав и међусобно су се звали „рођени“. После школе је прешао у библиотеку, у Раднички универзитет, па у Дом културе, где је 15 година био управник, као и стални члан Организационог одбора Позоришних игара Босне и Херцеговине, које су се одржавале у Јајцу.

Био је познат по својим програмима, које је, у то време, међу првима почео да организује. Позивао је познате југословенске драмске уметнике: Љубишу Самарџића, Љубу Тадића, Јосипа Пејаковића, Гертруду Муницић, Миру Бањац. Интересантно је да је за ове догађаје, као и за биоскопске и позоришне представе он сам сликао велике рекламне плакате, права уметничка дела, која нажалост нису сачувана.

Једно време је водио дискотеку „Аргентум“, смештену у породичној кући. Послове је мењао, али сликарство није напуштао. Самосталне изложбе је имао по целој бившој Југославији. Супруга Божидара Сребра, Ирена, била је родом из Зрењанина. Отишла је на школовање у Сарајево, први посао добила у Јајцу, тамо се удала и остала.

У Будимпешту је прво отишла Ирена, која је овде имала рођаке и убрзо је добила и посао. Божидар Сребро је, са синовима, из Новог Сада у Будимпешту дошао 1996. Ирени је било лакше, јер је говорила мађарски. Сребро је волео Будимпешту, обожавао је њену архитектуру. Ипак му је, највише због језика, била и остала, савим стран град. Рано је остао без супруге, која се разболела и преминула 2004. године. Божидару Сребру је недостајала Ирена, недостајала му је Босна, недостајало му је његово Јајце. Своје емоције је уљаним бојама наставио да ставља на платно, сећајући се мотива из родног краја.

Изабела Борза је гледаоцима представила изложбу, која обухвата 22 године уметничког стваралачког рада

Бранка Башић и Слободан Вертећ

у Будимпешти. Изложене слике је поделила у четири групе и дала своју визију и анализу:

„У првој групи су слике на којима је уметник осликао градове у бившој Југославији. Наравно, највише слика је о Јајцу, његовом родном граду, који га је инспирисао природном лепотом, обиљем воде и планинским пејзажима. Као у календоскопу, смењују се чаробне слике водопада реке Пливе, на ушћу у реку Врбас и Пливских језера. Вода за уметника има своју снагу, свој говор у побуђује осећања и инспирацију. Поред Јајца, сликао је и Мостар, оба града где наилазимо на остатке оријенталне културе. Посматрајући пејзаже разних градова, гледаоцу се чини да прелази из једног века у други.“

У другу групу слика Изабела Борза је сврстала слике које представљају пејзаже у Босни. Један мотив представљају осликане дрвене воденице, а други - колибе у Босни. Каже да су ликовни елементи распоређени у

смишљене ненаметљиве ефекте, а ипак веома видљиве и упечатљиве, како се види на сликама мањег формата, где уметник представља чувене воденице у разним годишњим добиима и временским приликама. Користећи више тонова исте боје, тон до тона ствара импресионистичке ефекте воденица поред водопада у Јајцу.

„На овим пејзажима“, анализира Борза, „уметник налази захвалне објекте да би преиспитао свој однос према проблемима живота и пролазности, да задржи пред скривеном лепотом обичног и свакодневног, или да се запита о вечности.“

Из треће групе слика Изабела Борза је истакла слике Мостара и Старог моста:

„Након извора инспирације у митској прошлости, Божидар Сребро је нашао нову инспирацију у сликама мађарског сликара Косте Тивадара Чонтварија. Интересантно је да је Чонтвари, између осталог, 1903. године насликао водопад реке Пливе у

Јајцу. Заједничка тачка ова два сликара је чаробни град Јајце, само са других тачака гледишта. На неким сликама се види да су уметникове слике добиле једну тамну гаму са драматичним контрастима тамног и светлог. Ови контрасти одражавају емоције живота и смрти.“

Ова уметникова осећања виде се на сликама: Торањ Св. Луке у Јајцу, Млад месец у Атени, Олуја у Хортобађу, Електрана у Јајцу и Ноћни пејзаж осветљен струјом. „Гледајући ову слику, можемо да се сетимо Николе Тесле. На слаповима Нијагаре је, на основу проналаска нашег генијалног научника, изграђена хидроелектрана. Од 1848, паралелно са Нијагаром, ради и електрична електрана у завичају Божидара Сребра“, објаснила је Борза.

У даљој анализи, она говори да се Сребро окренуо сликању биљних мотива. На сликама преовлађује црвена боја, боја живота и борбе. Главни цветни мотив, који је инспирисао уметника, је булка. Боје добојају специфичну деформацију облика и димензије поетског сна. Изабела Борза посебно истиче слику Експресија Јајца.

„Преко његове призме боје добијају специфичну деформацију облика и димензије фантастичног поетског сна. На крају ова сликарева визија прелази у један експресионистички импулс. Субјективна рефлексија долази у први план. Боје извиру из тамне позадине црвеним драматичним потезима и облицима, а композиција нас још увек подсећа на водопад реке Пливе.“

Борза закључује да се током целог уметниковог стваралаштва види да је Јајце оставило неизбрисив траг у уметниковом срцу, који је са собом однео када је преминуо 2018. године. Са оне стране реалног, у бескрајним просторствима сна и поезије, налази се сликарска визија Божидара Сребра.

За свога живота Сребро је имао две изложбе у Будимпешти. „Српски венац“ му је направио трећу, најлош, постхумно и успео да врати Божидара Сребра, макар на кратко, међу нас.

Изложба је још увек постављена у просторијама Српског и медијског центра у Будимпешти и чека боља времена да се врата „Српског венца“ отворе.

Катарина Павловић Бачи

Активност КУД-а „Банат“

Изостанак Божићног концерта надомештен филмском пројекцијом

Филм о српским божићним обичајима, снимљен у продукцији Културно-уметничког друштва „Банат“ из Деске, емитован је 7. јануара уместо традиционалног концерта тог друштва, који није одржан због епидемије вируса корона.

Пандемија вируса корона се веома умешала у наш свакодневни живот, блокиравши и туризам, угоститељство и бројне друге привредне гране, као и културу. Нанела је велике губитке и још увек се не зна како ће се убудуће одвијати живот у различитим областима. Тако је и у области културе.

Већ смо навикли да сваке године, 7. јануара, на први дан празника Христовог рођења, дешчански КУД „Банат“, у Сеоском дому приређује своје самостално вече. Ове године, због ригорозних здравствених мера, уведених у циљу сузбијања пандемије, вече „Баната“ није одржано.

Већ месецима раније, руководиоци нашег најстаријег и најтрофејнијег српског ансамбла, предвођени председником Кристифором Брцаном, били су свесни да ће епидемија угрозити традиционални концерт „Баната“, 7. јануара, 2021. године. Управо за-

то, донели су одлуку да уколико епидемиолошка ситуација и Владине одредбе не дозволе окупљање у месном Сеоском дому, своје поклонике изненаде филмом о божићним обичајима везаним за празник Христовог рођења, у продукцији Културно-уметничког друштва „Банат“. Одлучили су да филм буде емитован 7. јануара, у 19 сати, када обично почиње самостално вече ансамбла.

Кристифор Брцан и његови сарадници су већ раније располагали веома вредном сакупљеном грађом, а сада је ваљало то богатство претворити у један документарни филм и представити га широј јавности. Задатак да направи филм је био поверен Андрашу Кукучки, врсном фотографу и филмацији, који је у селу задужен да медијски прати и пласира сва збивања у Десци. Он је радо изашао у сусрет руководству „Баната“.

Ствараоци су прионули на посао.

чарског карактера, али је касније упловио у камерманске воде.

Филмска прича о Божићу у Десци обухвата период од осамдесетих година прошлог века, па наомамо, а сви они који су се 7. јануара у 19 сати прикључили на YouTube канал и страницу ансамбла „Банат“, могли су да погледају филм о божићним обичајима. У ово остварење биле су уткане и старе кореографије дешчанског ансамбла.

На тај начин, ипак, није прекинута традиција, стара више деценија, да се публика на први дан Божића дружи са члановима КУД-а „Банат“. Истина, на другачији начин, али у знаку осветљавања древних божићних обичаја, фоклорне и етнографске традиције.

П. М.

Повест о драматичним догађањима 1848. године

Драгомир Дујмов: *Кад на небу зацари уштап*; Задужбина Јакова Игњатовића и Српска народносна самоуправа у Бекашмеђеру-Старом Будиму; Будимпешта, 2020.

Прозно дело „Кад на небу зацари уштап“ Драгомира Дујмова, повест о драматичним догађањима из времена током, као и после револуционарне 1848. године, стварано је као мозаик роман од тридесет и три поглавља. Садржајношћу и драматиком веома занимљиве, упозоравајуће, рекли бисмо и актуелне приче у сваком, а посебно у времену кад витлају студени, преварни ветрови. Све је засновано на стварним догађањима, махом оним у јужној Угарској средином 19. века, тако да и приче међу корицама ове књиге делују као веродостојна сведочења, јер многе

истине и о 1848. су пређутане или дискретно склоњене у страну, далеко и од очију и од срца, а све зарад „вековног мира међу народима“, остављене за казивање у нека боља, у „трзвенија времена“, која, нажалост, никако да стигну.

Свако од тридесет и три поглавља потпуно је заокружена прича, повезано на принципу спојених судова или узрочно-последичним спрегама међусобно вешто испреплетено, тако да питким наративним током све бива повезано у једну чврсту и то тешко раскидиву целину. У првом плану је казивање о волшебницима са истог,

једнородног родословног стабла Вилинских, из Сегедина, који овим делом бивају „постварени“ као симболи успона и пада, најпре слоге и међусобног поштовања, а потом раскола и страдања једне угледне и у сваком погледу чврсте српске куће. Куће са жарним огњиштем које ни у време најжешће олује лако не гасне. Напротив! Оно и надаље, посебно у време велике студени и ништења под олујним ветровима и на даљину греје ли греје потомке давнашњег им претка, сиротог рибара Радоја Аласа. (...)

И све време је у свим причама реч о немилу кидисању човека у време превратничке, ђаволе 1848. године, кобне не само по српски народ у Аустрији и Угарској, посебно на тлу Војводине, него и по све друге народе тим ратничким, диригованим поклицима, потпире-

Аутор романа

ним различитим интересима, супротним веровањима, националним и идеолошким заносима и опредељењима, тиме и под разним барјацима и различитим стремљењима револуционарним вихором захваћеним, да би сви, дакако, примерено свом (не) делу, страдали и да се после свега што се и како се све у том крвавом пиру збило, све и показало потпуно бесмисленим, залудним. И никад ником на време да стигне спасоносни и од зла одступни одговор на питање чему и докле све то ратно, превратничко лудило од пакленог им живота. Чему све те игре људским главама, сва та конфузија изазвана и подгрејавана великим илузијама, лажима и свакојаким манипулацијама, залуђујућим „револуционарним“ идејама и наopakим људима вођена у раскол и у смрт? Докле сва та до танчина испланирана и мајсторски изрежирана велика представа?

На почетку романа/представе „Кад на небу зацари уштап“, у функцији пролога, нимало случајно, запис о збивању у сали Мађарског националног театра, кад се *на баршунастој завеси појављују слике познатих личности тога времена, авићи и костури, изнад плаве ледалаца ваздушне слике, лебдеће „фанџазмајорије маестра Лудвига Деблера, разне ушваре и давно уиокојене крунисане плаве...“*. Актери велике, једнако стварносне и илузионистичке представе су лутке које на дати знак треном намах оживе чим осете мирис барута, чим се огласи пушчани метак и на договорени знак зачује се топовска канонада. Заправо, чим велику позоришну или живот-

ну сцену пошкропи прва капља људске, братовљеве крви која је потекла у слепилу, у неразуму. И све бива изнова исто као у старом библијском предању о Каину и Авељу. Увек треном слепила и неразума при мисли само о себи, о свом животу без оног другог, иако су без тог другог, а истородног, ни пола од себе људски целог.

Захваљујући управо томе, при читању појединих делова романа „Кад небом зацари уштап“ јавља се и тако снажан утисак као да нам то што причом дознајемо казује сам актер или сведок конкретног догађаја, као да кришом читамо писмо написано руком неког из родослова Вилинских, свеједно да ли оног гордог и увек достојанственог Димитрија, или тројице његових синова којих има на обе зараћене стране: најмлађег, иначе, ђакона, касније и јереја Теодора, његовог старијег брата Василија граничарског капетана, потом и мајора који се у време свих жестоких обрачуна са Кошутовим бунтовницима и угарским превратницима на страни Беча и њему верних Срба – граничара у Угарској, суочава са братом Савом, посве, верном Кошут Лајошу.

Током револуционарног преврата и посве драматичних збивања током Кошутове револуције, браћа су на самој граници могућности да на крвавој животној сцени одиграју улоге убице и жртве, Каина и Авеља, чије сенке у време уштапа (пуног месеца) бивају видљиве и с разлогом увек изнова и сведоче и упозоравају све гравитацијом за тло заувек приковане. (...)

Давид Кецман Дако

РОМАН У ЗНАКУ САМОИСПОВЕСТИ

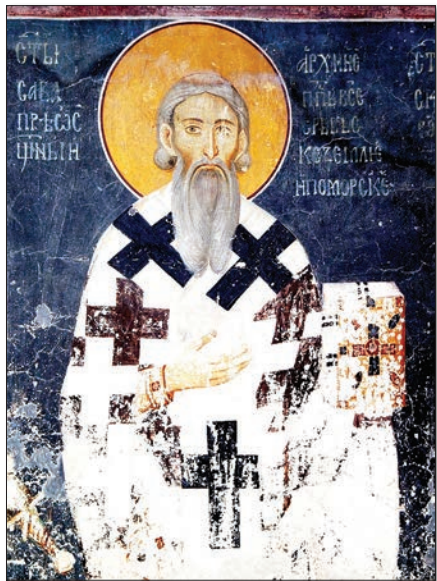
Овим романом је потврђен већ увелико знани прозни концепт Драгомира Дујмова. Он и надаље вешто и увек са јасно одређеном намером наизменично, увек и примерено садржају и значењу појединог дела наратива, мења и форму и стил, као и језик приповедања. Већи део романа је у знаку епистола, самоисповести, тајних извештаја, дневничких белешки бечког агента под именом Гангольф. Он је, у ствари, пас рата, човек са хиљаду лица, а током 1848. ни сам не зна коме служи, које му је право име и пр(а)ва животна улога. Живи у илузији да је „само“ маестрални жбир, добро плаћени творитељ и записничар злих дела у чијем остварењу и сам учествује и страшно ужива у свим датим му улогама, све по потреби или по нахођењу, час актера и час сведока великих људских крвопролића и свакојаким (не)људских невоља, све док се пред крај живота и без свега у чему је битан био и сам, коначно, не суочи са својом Истином и са могућим даром да памти и записује своје снове. Све до тог убедљивог суочења са бићем које памти учињено добро, тај царски и сатански слуга, без знања је о (пре)моћи доброте над злом и не верује у могућност самопреображења призна ли откуд му суза низ образ кад је наopakим менталним склопом / природом својом такав да низачим не жали, јер је без гриже савести и не каје се.

У сусрећ и празнику српској светишеља и просветишеља

СЕЋАЊЕ

Свестрани дух и дела Светог Саве и данас живе

Српска православна црква и верници, али и читав српски народ, 27. јануара слави Светог Саву, празник посвећен оцу српске духовности, културе, оснивачу самосталне Српске православне цркве и просветитељу. Свети Сава се понајвише слави као заштитник школа, учитеља и ђака.

Растко Немањић рођен је 1169. године у Расу, као најмлађе дете великог српског жупана Стефана Немање и његове жене Ане, добивши име Растко.

Задивљен причама о лепоти Свете горе, донео је одлуку која ће му потпуно изменити живот – решио је да оде у ову монашку државу. С обзиром на то да није могао да рачуна на родитељски благослов, одлучио је, баш када су родитељи решили да га жене, да побегне с монасима.

Сломљен од бола, Стефан Немања одмах је послао потеру за сином. Растко се најпре налазио у руском манастиру Светог Пантелејмона, где је под претњом обећао Стефановим људима да ће се наредног дана вратити у двор. Али, легенда каже да су светогорски монаси, на Растков предлог, прибегли лукавству – спремише богату трпезу и вино, па су гониоци после обимне вечере заспали. Мимо манастирских прописа, дотадашњи принц се замонашио и узео име Сава.

Тако је Сава остао у манастиру, где се ревносно молио, учио и служио. После кратког времена, прешао је у грчки манастир Ватопед, такође на Светој гори, где је наставио строги монашки живот. За то време у Србији, после првог очајања, Стефан Немања

се помирио са синовљевом жељом. Често му је слао новац, да би му у манастиру било удобније, али је он све делио сиромасима или светогорским манастирима.

У међувремену, док је Сава на Атосу живео мирним животом, у отаџбини је дошло до неслоге између његове браће Вукана и Стефана. Незадовољан Немањином жељом да млађи Стефан буде наследник престола, старији Вукан кренуо је да војском оствари своје право. Сукоб се завршио на бојном пољу у корист Стефана, земља је опустошена, а народ осиромашео. Сава одлучује да после двадесет година привремено напусти монашки живот и допринесе учвршћивању и напретку српске државе. Са посмртним остацима свога оца, који је умро 1199. године, Сава долази у Србију и над њима мири своју завађену браћу, а затим свог оца поново сахрањује у Студеници.

После измирења браће, на Стефанову молбу, Сава остаје у Студеници и у њој ствара нови духовни и културни центар српске државе. Наредних осам година Сава ће бити игуман овог средњовековног храма. За то време је писао и преводио српске списе, поучавао браћу и просвећивао народ. У Студеници отвара прву школу српске писмености и школу за свештенике и калуђере – постаје духовни вођа и устројитељ српске државе.

Свети Сава је зачетник српске књижевности. Мада се његов књижевни рад заснивао на писању типика (правилника), управо су ови типичи први радови настали на нашем народном језику. Пре овога, сви сачувани текстови само су преписивани преводи црквених текстова. Тако можемо назвати Саву родоначелником писања на српскословенском и народном језику, те се такође може рећи да од његовог времена почиње историја књижевног језика као оруђа књижевног стварања.

Савин књижевни рад веома је обиман, а најпре је написао три типика: „Карејски типик“, „Хиландарски типик“ и „Студенички типик“. На почетку „Студеничког типика“ описао је

СВЕТОСАВСКА ХИМНА ПРВИ ПУТ ОТПЕВАНА 1839. ГОДИНЕ У СЕГЕДИНУ

У кнежевини Србији 14. јануара 1840. године за школску славу је проглашен Савиндан, празник у спомен на великог српског просветитеља и заштитника школства Светог Саву, оца српске државотворности, првог српског архиепископа, утемељивача српске дипломатије, књижевности, законодавства, здравства. Прва прослава Светог Саве као школског патрона одржана је 1812. у Земуну, одакле се брзо проширила у све делове српства, а химна Светом Сави је први пут изведена 1839. у Сегедину.

Свети Сава је установљен као школска слава на предлог Атанасија Николића, ректора Лицеја у Крагујевцу 2. јануара 1840. године, одлуком Совјета Књажевства Србског и те године прослављан је у Крагујевцу и Београду. Српска православна црква 27/14. јануара слави дан свог утемељивача, државе и школства – Светог Саве. Савиндан се обележава у свим школама у Србији и Републици Српској као радни, али ненаставни дан – школска слава. Ваци и просветни радници прослављају Савиндан свечано, уз приредбе, академије и сечење славског колача.

живот ктитора манастира, тачније Савиног оца Стефана Немање, који је у монаштво назван Симеон. Овај део типика се касније издвојио и као посебно књижевно дело под називом „Житије Св. Симеона“. Под утицајем овог дела развио се посебан књижевни жанр – житија (биографија) српских владалаца и светаца. Осим ових дела, Сава се бавио и преводилаштвом, те је превео и приредио византијски „Номоканон“, у сврху организовања црквене администрације у Србији.

Други веома важан аспект живота Св. Саве је медицина. Његовим радом ударени су темељи научне медицине на нашем подручју. Пре свега у томе је помогао превођењем многих кла-

сичних медицинских дела, где је људе упознао са делима Хипократа и Диоскорида, Галена и Авицена. Такође, Сава је био оснивач првих српских болница, у Хиландару 1191. и у Студеници 1208. године.

У народним причама, Сава никада није напустио двор и још увек је бринуо о свом народу, са светом круном на глави. Народ је више ценио Савино дело и још увек је тако. Предање и приче о њему настајале су као спас народу у доба када је Србима било најтеже. Слушајући приче о Сави, народ је бежао од сурове стварности. Најлепше песме о овом свецу настале су много времена после његове смрти.

Д. А.

ФИЗИЧКА СМРТ СВЕТОГ САВЕ ОЗНАЧИЛА ПОЧЕТАК ЈАЧАЊА ЊЕГОВОГ КУЛТА

Почетком 1236. године Свети Сава стиже у Бугарску, где га 14. јануара затице смрт, у Великом Трнову. Вест о Савиној смрти стигла је у Србију 27. јануара. Његове мошти је у манастир Милешеву пренео његов нећак, краљ Владислав 1237. године. Пошто је култ Светог Саве дубоко заживео у нашем народу, турски војсковођа Синан-паша је 10. маја 1594. године на београдском брду Врачар спалио Савине мошти, мислећи да ће Савин култ нестати. Међутим, догодило се управо супротно, а љубав коју српски народ изражава према овом светитељу, крунисана је велелепним храмом, највећем на Балкану, подигнутом на месту спаљивања моштију.

Утицај медија на наше животе

Иако друштвене мреже и медији у целини имају много негативних утицаја на мој живот, друштво и наше погледе на свет, мислим да без њих једноставно не можемо да живимо у овом добу „брзих информација“. Верујем у то да омладина овог века може да има оно што се некад сматрало нормалним животом са више приватности и више ведрине, уколико научи да прави границу између виртуалног и стварног живота.

У медије се сврставају сви начини употребе интернета, али углавном сви прво помислимо на друштвене мреже, када их неко помене. Друштвене мреже су већ више од деценију део наше свакодневице. Често се запитамо, како смо пре њих уопште функционисали? То је посебно незамисливо млађим генерацијама, које су од детињства усмерене на овај вид комуникације и живота. Неоспорна је чињеница да су друштвене мреже у многим стварима олакшале свакодневни живот. Омогућиле су нам да се лако и бесплатно чујемо, видимо и одржимо контакт са блиским особама, које су нам далеко.

Медији су, тако, и мени омогућили да будем више и брже информисана,

одржавам контакт са људима који су далеко, као и да сазнам више и лакше о стварима које ме интересују. Поред свих позитивних новина које нам медији доносе, постоје и многобројне негативне стране које носе са собом. Медији, а посебно друштвене мреже, могу утицати на психичко и физичко здравље младих, па и на мене. Људи често упадају у зачарани круг упоређујући себе са другим особама, које виде на друштвеним мрежама, и по тајно почињу да их идеализују.

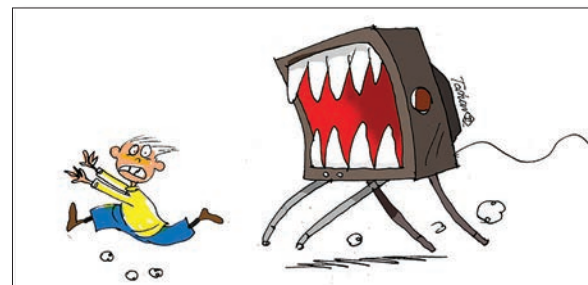
Често се јављају негативна осећања, као што су завист и љубомора, у чијој је сржи, наравно, мањак самопоуздања. Друштвене мреже су постале место за такмичење у томе ко живи срећније и богатије, или једноставно ко је лепши, изазовнији и провокативнији.

Постоје истраживања која потврђују да значајан број адолесцената има овакву перцепцију друштвених мрежа. До тога, углавном, долази због нашег поређења сопственог тела и његових „недостатака“ са људима са

социјалних мрежа, који почињу да представљају нове стандарде лепоте и савршенства. Као и већина мојих пријатеља, и ја често упадам у тај бескрајни круг поређења. Поређење често води у правцу повишене анксиозности, потиштености и повлачења, што нас тера да сматрамо себе мање вреднима.

Иако друштвене мреже и медији у целини имају много негативних утицаја на мој живот, друштво и наше погледе на свет, мислим да без њих једноставно не можемо да живимо у овом добу „брзих информација“. Верујем у то да омладина овог века може да има оно што се некад сматрало нормалним животом са више приватности и више ведрине, уколико научи да прави границу између виртуалног и стварног живота.

Марта Сабо, 12/а
Српска гимназија „Никола Тесла“
Будимпешта

ПЕСМЕ О ЗИМИ

Јован Јовановић Змај

Први снег

Гледај само, гледај само –
Је л' то шећер, мамо?
Није шећер, чедо моје,
То је хладно, ледено је.

Леден шећер! – рече Лела.
Па то сам ја већем јела.
Хајд' у собу, лудо мала!
И мати се насмејала.

Војислав Илић

Први снег

У осветку зоре, кроз сумрачак тавни,
покривене снегом почивају равни.
А студени лахор кроз долине мирне
преко пустих поља кадикада пирне
и с вихором лаким сеоца се хвата,

па засипље снегом и стрехе и врата.

А у селу јоште у прозорје мило
ноћ, ведро и хладна, не подиже
крило.
Из даљине само лисица се краде,
па кокоши вреба и пилиће младе –
и од њених шапа и туна и тамо
у првоме снегу траг се види само...

Добрица Ерић

Мраз ме штима и уједа

Мраз ме штима и уједа
ја се санкам, а он не да.
Побегле су од те злице
многе птице певачице

Осим наши стари знанци
свраке, сенице и врапци.
Мраз све блеђи, леденији
а ја сам све руменији!

Момчило Тешић

Поледица –

Низ уличну низбрдицу
направисмо поледицу.
Наишла је једна мама,
клизала се мало с нама.
За њом стиже бркат тата
и, ено га, већ ред хвата.
Дед је нешто прогунђао,
поледицу обишао.
Једино је Мара пала,
клизати се није знала.
Али није заплакала.

Бранко Ђојић

Трагови у снијегу

Овуда - ево - видиш,
јутрос, у освет дана,
прошла је, важна и тешка,
гракћући - госпођа врана.
А за њом, корака лака
и дугог репа - сврака.

Подале мало видимо,
један траг, збуњен, плах,
прошао туда неко,
носећи - голем страх.
Његове стопе знају
одрасли, људи, дјеца,
то је траг зеца.

Одједном - од прве сеоске куће,
то је траг старог ловца
и буволовца - жуће.
Гледајте, поред воћара,
за трагом зеца - гле,
гдје ћути погнуто грање,
путују велике стопе,
а поред њих стопе мање.
То су опанци прошли
старога дједе Вука,
у школу, по снијегу првом,
одвео - свог унука.
Најзад, за једним трагом,

просута пера свијетла:
прошао мудријаш лисац,
одно - бабиног пијетла.

Момчило Тешић

Мраз

Да је мени, мразе,
знати твоје стазе!
Кад бели стег дигнеш,
одакле нам стигнеш?
Из шуме? Из дола?
Са звезданих кола?
- Са Северног пола!

Када се кошава,
брза и шашава,
ко воз захуктава
и туче тополе
и живице међа,
боле ли те леђа?
- Не боле!

Шта ти радиш ноћу,
кад зароне птице
у белу самоћу,
сан савлада гору?
- Правим поледице,
јашем саонице,
цртам на прозору
беле сликовнице...

У посећи жишељима Ећека

РЕПОРТАЖА

Један дан у свету скривеном од буке, журбе и смога

Крајем минуле године посетили смо место Ећек, удаљено тридесетак километара од Будимпеште. Становништво се углавном бави узгојем винове лозе, справљањем вина и винским туризмом. Током године Ећек посети велики број гостију из целог света, а организују се и вински и гастрономски фестивали.

Туристи у Ећек долазе због атрактивних винских подрума, за које нам рекоше да их овде има око петсто, од којих су две стотине „живи“. Нажалост, ове године све винске манифестације су отказане и село као да се повукло у своју цветну чашицу чекајући неки бољи тренутак.

Ми смо пошли у Ећек крајем јесени, да га упознамо и уверимо се у далеко чувене приче о његовој живописној лепоти. Очи смо могли да напајемо прекрасним сликама виноградарских ћелима и да дишемо свеж ваздух пуним плућима. И, све време смо били под утиском да пејзаж, па и атмосфера места, подсећа на наша мала фрушкогорска села. Био је понедељак, дан када се ово село одмара од гостију и када су сви подруми и продавнице затворени. Испоставило се да је то добро, јер смо на миру могли пуно тога да видимо и да посетимо породицу Хајнал, која је овде дошла из Србије. У истом месту, поред њих, живе још три породице пореклом из Србије. Једна од њих је породица Херњак, која се врло успешно бави производњом вина и шампањца.

Породица Хајнал живи у Мађарској од 1992, а у Ећеку од 2004. године. Раније су живели у Сомбатхељу, Стоном Београду, Будимпешти и коначно су нашли свој мир у Ећеку. Биљана је из Сремских Карловаца, а Лацика из Зрењанина. Лацика је доктор кинезиологије (науке о кретању), универзитетски професор, кошаркашки тренер и оснивач Београдске кошаркашке академије, уз најпознатија имена српске кошарке. Биљана је професор физичке културе. Почетком деведесетих су планирали да у Мађарској остану кратко, али, како рекоше: „Остадосмо за цео живот“. То потврђује ону стару изреку да „Човек снује, а Господ пресуђује“.

Лацика је једно време путовао из Мађарске за Нови Сад и Београд, усаглашавао своје бројне обавезе и послове. Касније су њих двоје отворили прво приватно спортско забавиште у Ећеку, организовали дечје кошаркашке кампове, радили различите послове, док деца нису одрасла и свако кренуо својим путем. А, онда су одлучили да се у Ећеку посвете сеоском туризму. Рекоше нам да су их током седам година, од како се баве овим

РОМАНТИЧНЕ СЛИКЕ МЕСТА

На улазу у село је вештачко језерце претворено у рибњак, а на излазу једна мала реформаторска црква, капела из XV века. Све то употпуњује романтичну слику места, чијој лепоти доприноси и бели шошкутски камен, од кога су углавном грађене старије швапске куће. Камен потиче из каменолома Шошкута (Sóskút), суседног места, које се преводи као „Слави извор“.

новим послом и издају апартмане, посетили туристи из тридесет и девет држава, са четири континента.

У центру села је велика католичка црква грађена почетком XIX века, окружена приземним сеоским кућама и лепо уређеним двориштима. Преко пута цркве, на узвишењу је Калварија, са три доминантна крста, а између њих је живи извор питке воде, на који долазе људи и из околних места да је точе и носе. У близини је основна школа, немачко-мађарска, и основна уметничка школа.

Са околних брежуљака, Ећек личи на идиличне призоре са Вилерових голбена. Ушушкана оаза мира где тишина може да се чује, то је сан свих људи који живе у великим градовима, препуним буке и смога. Наша домаћица нас је, најпре, довела до најстаријег подрумског комплекса, који се зове Kőr prince sór (Округли подрумски ред). Потиче из прве половине XIX. века. Изнад укопаних подрума на земљаним узвишењима вирили су вентилациони системи. Сваки од њих је био у облику камене људске фигуре, која седи на буренцету са чашом у руци. Из историје села дознајемо да виноградарство на овом подручју потиче из римског доба, а садашња традиција може да се прати од раних 1700-их. Тада је у селу живело око 112 вредних немачких породица. И дан данас, староседеоци, Немци и њихови потомци говоре матерњим језиком. Они имају своје удружење, школу и хор.

Берба је прошла, али је у току прерада грожђа, флаширање и пласирање. Посетили смо још

један комплекс, који се зове Kecske gödör (Јарећа јама), где су, такође, подруми груписани и претворени у места где се може дегустирати вино. Име је вероватно настало по томе што се некада вино чувало у јарећим меховима.

Године 2007, у Ећеку је изникло и филмски студијски комплекс, а две године касније у склопу комплекса је саграђен и звучно изоловани студио од готово шест хиљада квадратних метара, за који се тврди да је највећи такве врсте у свету.

Док смо дегустирали вино у винотеци „Катра“, млада власница нам је показала стару породичну збирку етикета за флаше чувених мађарских вина, међу којима је био највећи број из регије Токаја, Балатона, Јегре и Ећека. Неке од тих налепница поставиле су поштанске марке. И, успут навратисмо и у подрум „Крајчи“, познат по десертном вину боје ћилибара, од сувог грожђа. Ту дознасмо за неке сорте грожђа које се овде најчешће гаје.

Славица Зељковић

КРАЈОЛИЦИ У ЗНАКУ ВИНА, СИРА И ШУНКЕ

У селу све упућује на винову лозу и вино: бурад, древни алати, пресе и камени квечери, стилизовани канделабри и светиљке, украси и грбови на фасадама кућа. Прошетали смо до Гастро-шеталишта - Новог брда и до Старог брда, које је, такође, сво у винским подрумима, малим баровима са терасама окренутим ка бескрајним пољима винограда. Ретко ког човека успут сретосмо, али смо видели много привлачних реклама за вино, сир и шунке. Ове године је одложен и бал грожђа, када кроз село свечано пролазе трактори крцати грожђем, а увече се организују игранке, мими концерти и државно такмичење врхунских винара.

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СЕРБСКЕ

НАРОДНЕ НОВИНЕ.

www.snnovine.com

СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ – Лист Срба у Мађарској ♦ Издавач: Српско културно и медијско предузеће (ДОО-Кфрт) ♦ За издавача: Зорица Јурковић Ембер ♦ Главни и одговорни уредник: др Драган Јаковљевић ♦ Финансијер: Министарство за људске ресурсе Мађарске (Emberi Erőforrások Minisztériuma, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.) ♦ Фоторепортер: Иван Јакшић ♦ Седиште редакције: Nagymező u. 49, 1065 Budapest ♦ Поштанска адреса: Szerb Országos Önkormányzat, Szerb Hetilap, Falk Miksa u. 3, 1055 Budapest ♦ Имејл уредништва: snnbudimpesta@gmail.com ♦ Web: www.snnovine.com ♦ Графички њелом листа: Тибор Фуксел ♦ За штампању Szédesztükör Bt: Ференц Ибош ♦ Текстуралне прилоге и фотографије примамо искључиво у електронској форми. Уредништво задржава право лекторске обраде и скраћивања текстова у складу са расположивим новинским простором. ♦ СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ су 2013. године награђене угледним друштвеним признањем – ВЕЛИКОМ ПЛАКЕТОМ УДРУЖЕЊА КЊИЖЕВНИКА СРБИЈЕ, за објективно и правремено информисање, неговање српског језика и ћирилице и јачање веза српске заједнице у Мађарској са матичном државом Србијом и Удружењем књижевника Србије. ♦ HU ISSN 2061-0238

ТЕАТАР

Љиљана Благојевић, првакиња Народног позоришта у Београду

Никада нисам радила више него у време короне!

„Обожавам Будимпешту! Наши људи који у њој живе су образовани и воле да конзумирају културу. Могла бих тамо да живим. Дивно је живети у граду који има толико много позоришта и где се на сваком кораку срећете са културним и историјским споменицима“, каже за наш лист популарна српска глумица Љиљана Благојевић, у чијим је улогама више пута имала прилику да ужива и наша публика у Мађарској.

ла све време процес рада на представи „Васа Железна“, Максима Горког, и на почетку сезоне смо изашли са премијером. У овој представи тумачим насловну улогу Васе. И у току лета сам снимала две серије: „Кљун“, и још једну, чије име не смем да помињем по уговорним обавезама, а она ће се емитовати у овој години. Веома се много снимало у овом периоду и ја сам се шалила да се емитери спремају да нам олакшају време које проводимо углавном у кућама. Период каран-

тина целе Србије сам провела на селу и та два месеца сам искористила да претресем таване, библиотеку и урадим неке послове које сам одлагала годинама.

Како је ваше матично позориште функционисало свих ових месеци? У каквим околностима су се одвијале представе?

– Народно позориште је доста дуго било затворено, као и остала позоришта, а онда је отворено међу последњим институцијама. Никада ми неће бити јасно зашто је то тако. Морам признати да је тужно играти пред празним салама, јер кад поштујете све прописане епидемиолошке мере, онда вам је у сали од 700 места, присутно 200 људи. Све је то неки привид нормалног живота, а искрено, таква стања су све, само не нормалан живот. Ево, и сада, масовно се отказују заказане представе, јер пре играња морамо да се тестирамо и увек је неко позитиван.

ОДНЕДАВНО И ПРОФЕСОР ГЛУМЕ

На Факултету драмских уметности - Одсек за глуму, Љиљана Благојевић је дипломирала са оценом десет, у класи проф. Миленка Маричића. На трећој години глуме добија шансу да се појави у филму „Бошко Буха“, а прву главну улогу остварује 1981. године у филму Емира Кустурице „Сјећаш ли се Доли Бел“. Упоредо са филмом, дебитује и у позоришту, у почетку као слободан уметник, да би 1996. године постала првакиња драме Народног позоришта у Београду.

У позоришту је одиграла преко шездесет улога из класичног и савременог репертоара. Оснивач је Одсека за позоришну и филмску уметност на Синергија универзитету у Бијељини, где је предавала глуму, а од школске 2020/21 редовни је професор глуме на Факултету савремених уметности у Београду. Удата је за драмског писца и редитеља Синишу Ковачевића са којим има ћерку, глумицу Калину Ковачевић.

Добитница је најзначајнијих глумачких признања на српским и југословенским просторима.

Да ли сте путовали на нека путовања и како сте провели лето?

– Лето сам провела радно, снимајући, и нисам ни где путовала. Пропале су ми карте за Сардинију, а како ствари стоје, питање је када ћу је, и да ли ћу је опет видети. Следеће године почиње вакцинација у целом свету, а ја се баш не радујем вакцини. Све је то некако ишло брзо и немам поверења. Лето сам провела у Београду и на Палићу, где сам снимала, као и у селима око Пожаревца, где сам, такође, радила.

Прошлеке године сте у више наврата путовали у Будимпешту, где вас је још једном посетио. Како ви је тамо било да се поново сретате са њом?

– Обожавам Будимпешту. Наши људи тамо су образовани и воле да конзумирају културу. Могла бих тамо да живим. Видела сам и Сентандреју; личи на мој Земун. Тамо је све узбудљиво, а љубазношћу оца Лазара Пајтића много више смо сазнали, од онога што смо учили у школи. У Будимпешти сам била неколико пута, са колегиницама и колегама глумцима, и сваки пут смо били смештени у Текелијануму, задужбини Саве Текелије, великог Србина. Дивно је живети у граду који има толико много позоришта и где се на сваком кораку срећете са културним и историјским споменицима. Моћан град!

Чијава Ваша породица је уметничка. Како функционису остали чланови? Да ли сте нешто ново сирема у Синишиној „кухињи“? Ваша ћерка Калина Ковачевић, такође је ангажована на снимању нових серија и припреми представе.

– Да, ми смо уметничка породица. Опстали смо толике године. Синиша тренутно пише романе. Објавио је три романа и стицајем околности је постао романијер. Мада, има дивне драме и ТВ серије, али све то, за сада, чека неке боље дане. Калина ради представу „Орландо“ у свом матичном позоришту и снима дивну серију „Време зла“, по

чувеном роману Добрице Ћосића. Она је већ десет година стална чланица Народног позоришта, а обе памтимо заједничко гостовање у Будимпешти пре неколико година.

Имаше времена и да ускочиш као помоћ у чувању унука?

– Институција бабе је увек добро дошла! Моје две унук, Миона и Аника, су дивне. Миона је већ велика, а Аника је беба и захтева доста пажње. Углавном је пази мајка, а ја ускачем да помогнем, када ме зову. Калина је, такође, снимала и била ван куће, па сам ја ускакала.

Разговор водила: Добрила Боројевић

Наша саговорница са супругом Синишом Ковачевићем и ћерком Калином